

İLKOKUL BİRİNCİ SINIFA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ (ANKARA ÖRNEKLEMİ)

Kevser Kızılırmak¹, Özlem Alkan Ersoy²

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, ² Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, Ankara il merkezinde yaşayan ve 2006 ve 2007 yıllarında doğmuş ilkököl birinci sınıfa devam eden çocukların annelerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Tabakalı rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 582 anne örnekleme grubunu oluşturmuştur. **Veriler,** anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği" ve annelerin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan "Bilgi Formu" aracılığıyla toplanmıştır. **Araştırmadan elde edilen veriler** SPSS 11,5 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. **Bulgular ve Sonuç:** Araştırma sonucunda, annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanların; yaşlarına, çalışma durumlarına, öğrenim durumlarına ve doğup büyüdüğü yere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenirken, sahip oldukları çocuk sayısına, çocuklarının cinsiyetine, gelir düzeyini tanımlama durumlarına ve medeni durumlarına göre ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: çocuk hakları, anne, tutum

*Bu çalışma Yrd. Doç. Dr. Özlem Alkan Ersoy'un danışmanlığında yapılan "Ankara İl Merkezinde Yaşayan 61-72 Aylar Arasında Çocuğu Olan Annelerin, Çocuk Hakları ve Anne Olmaya İlişkin Bilgi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümünü içermektedir.

GİRİŞ

Yaşamın ilk altı yılı, hayatın diğer dönemlerinin temelini oluşturur, temel bilgi ve becerilerin birçoğu bu yıllarda kazanılır. Bu nedenle bu yıllar çocuğun gelişimi açısından kritik yıllardır. Çocukluk yıllarında kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiği de bilinen bir gerçektir (Yavuzer, 1998; Oktay, 1999; Poyraz ve Dere, 2003).

Çocukluk dönemi, insanın en hızlı değişim ve gelişim süreci olmasının yanında, insan ömrünün de uzun bir dönemidir. Çocuk bağımsız ve kişilik sahibi bir insandır. Anne babalar ise çocuğun en ideal koşullarda büyümesini sağlamakla yükümlü olan kişilerdir. Çocuk anne-babanın doğal bir uzantısı, yetişkinlerin oyuncağı veya tasarruf edebileceği eşyası değildir. Aksine çocuğun naifliği, temel insan hakları dahil, yetişkinlerden daha fazla ve başka haklara sahip olmasını gerektirir (Erdoğan, 2011).

Çocuk hakları, insan hakları hukukunun bir parçasıdır. Çocukların diğer insanlara karşı özel haklara sahip olması değil, gelişme gereksinimleri nedeniyle özel insan haklarına sahip olması anlamına gelir (Akyüz, 2000).

Peterson Badali ve Ruck (2008), eski zamanlarda çocuk haklarıyla ilgili bazı konularda (örneğin; eğitim, tıbbi bakım vb.) çocukların kendileriyle ilgili bir karar almasının onlar için kötü sonuçlar doğurabileceği ya da çocuğa zarar verebileceği düşüncesiyle bu kararı onun yerine annesi ya da babasının almasının daha doğru olduğuna inanıldığını ifade etmişlerdir. Bu konuda çocuk özellikle söz sahibi olamazdı. Anne-babanın en doğru kararı vererek çocuğunun bakım ve koruma ihtiyacını gidereceği

Sorumlu Yazar: Kevser Kızılırmak, Milli Eğitim Bakanlığı, 5357055228, kizilirmak_kevser@hotmail.com

düşünüldü. Ancak son üç yüzyıldır çocuk ve ergen haklarıyla ilgili olarak gittikçe büyüyen bir farkındalık oluştuğu ve yetişkinlerin sahip olduğu pek çok hakkı onlara da verme eğiliminin yükseldiği görülmektedir. Franklin (1993) çocukların yaşlarından ve “çocuk olma statüsü”nden dolayı eğitimsel, ekonomik, politik vb. temel insan haklarını kullanamadıklarını, bu hakların yetişkinler tarafından kısıtlandığını belirtmiştir. Fortin (1998) ise ailelerin çocuklarını korumak ve onların haklarını iyileştirmek konusunda akla ilk gelen unsur olmalarına karşın kendi aile mahremiyetlerinin içinde çocuklarına eziyet edip istismar edebileceklerine dikkat çekmiştir.

Yaşı ve gelişim özelliklerinden dolayı çocuklar kendilerini koruyamazlar. Ancak çocuk hakları sözleşmesinde yer alan haklarını öğrenerek kendilerini korumaları daha olasıdır. Çocuklara bu hakları, ilk okulları olan ailede verilmeye-öğretilmeye başlanmalıdır. Çocuk dünyayı öğrenmeye ailede başlar. Çocuğun yetişmesinden sorumlu temel kişiler anne ve babalardır. Bu nedenle onların çocuk hakları konusundaki bilgi ve tutumları, çocuklarına kendi haklarını öğretmeleri açısından oldukça önemlidir. Çocuk, kendi haklarını da önce ailesinden öğreneceği için çocuk haklarını incelerken aileyi merkeze almak gerekir. Aile bireyleri çocuğa haklarını öğretecek ve çocuğun bu hakları içselleştirmesini sağlayacaktır. Her bireyin haklarının olduğu, bu haklara saygı gösterilmesi gerektiği, insanlar arasında renk, dil, ırk vb. nedenlerle ayrımcılık yapılmaması gerektiği gibi düşüncelerin temeli ailede atılır (Reich, 2005; Khoury-Kassabri ve Ben-Arieh,2009; Washington, 2010).

Covell ve Howe (1999)’a göre çocuk hakları eğitimi, tüm bireylerde haklara saygı duyma tutum ve davranışını geliştirmek için gerekli bir unsurdur. Bu konuda eğitim alan çocukların almayanlara göre farklı özellikler taşıyan arkadaşlarını daha çabuk kabul ettikleri ve çocuk haklarını daha doğru açıkladıkları görülmüş, çocuk hakları konusundaki bilgilendirmenin çocuk haklarına yönelik tutumları olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir (Akt. Karaman Kepenekci ve Baydık, 2009).

Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması (2011) kapsamında, 0-5 yaşında çocukların yaşadığı hanelerde çocuğun bakımının kim/kimler tarafından yapıldığı sorusundan elde edilen bulgulara göre, aile içinde bakıma muhtaç küçük çocuk bulunan hanelerin neredeyse %90’ında bakım işi anneler tarafından üstlenilmiştir. Bunun yanı sıra Kent Küürtcü’nün (2011) çalışmasında, çocukların *çocuk hakları* konusundaki eğitimlerinin anneler tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Annelerin çocuklarına çocuk haklarını öğretebilmeleri ise tamamıyla onların bu konuda ne kadar bilgi sahibi oldukları ve bu konudaki tutumları ile ilişkilidir. Bu nedenle bu araştırma, Ankara il merkezinde yaşayan ve 2006 ve 2007 yıllarında doğup ilkököl birinci sınıfa devam eden çocukların annelerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

“Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nden aldıkları puanlar nedir?” ve bu puanlar;

- Annelerin yaşına,
- Doğup büyüdüğü yere,

- Çalışma durumuna,
- Öğrenim durumuna,
- Medeni durumuna,
- Gelir düzeyini tanımlama durumuna,
- Sahip olduğu çocuk sayısına,
- Okula devam eden çocuğunun cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın modeli:

Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır.

Tarama yönteminde, araştırmaya konu olan birey, nesne ya da durum, kendi koşulları içinde ve var olduğu şekliyle betimlenir. Araştırmacı olguları herhangi bir şekilde değiştirmeden, müdahale etmeden, olduğu şekliyle betimler. Bu nedenle de davranış bilim ve disiplinlerine uygun bir yöntem olduğu belirtilmiştir (Kaptan, 1998; Karasar, 2009; Sönmez ve Alacapınar, 2013).

Evren ve örneklem:

Araştırmada, her alt evreni ve sonuç olarak da tüm evreni temsil edebilecek yeterlikte olmasından dolayı tabakalı örnekleme yöntemiyle örneklem belirlenmiş ve toplamda 582 çocuğun annesine ulaşılmıştır (Karasar, 2009).

Ankara ilindeki dokuz merkez ilçe (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan, Yenimahalle) birer tabaka olarak düşünülmüştür. Bu şekilde, her ilçede bulunan öğrenci sayısının, toplam içindeki oranına göre araştırma örnekleminin evreni temsil etmesi sağlanmıştır. Her ilçe için ayrı ayrı belirtilen şartları taşıyan öğrenci sayıları hesaplanmıştır. Ardından ilçedeki öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranı bulunmuştur. İlgili ilçelerde belirlenen okul ve öğrenci örnekleminin seçiminde ise yansız seçme yoluna gidilmiştir (Bkz. Tablo 1).

Yansızlık, belli bir örneklem büyüklüğüne ulaşmada, örneklemdaki her bireyin örnekleme girme olasılığının bağımsız ve birbirine eşit olmasıdır. Yansız örneklemede tüm bireyler eşit seçilme şansına sahiptir (Karasar, 2009).

Tablo 1. Araştırma örneklemini oluşturan ilçeler, okullar ve öğrenci sayılarının dağılımı

İlçe	Okullar	Örnekleme Alınan Öğrenci Sayısı
Altındağ	Yeni Turan İlkokulu	55
Çankaya	Ulubatlı Hasan İlkokulu	70
Etimesgut	Eryaman Bahar İlkokulu	64
Gölbaşı	Atatürk İlkokulu	16
Keçiören	Atapark İlkokulu	116
Mamak	Yenimutlu İlkokulu	80
Pursaklar	Pursaklar Satı Öztürk İlkokulu	21
Sincan	Korkut Ata İlkokulu	82
Yenimahalle	Yahyalar Durali Bezci İlkokulu	78
	Toplam	582

Araştırma örneklemini oluşturan annelerin özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Örnekleme yer alan annelerin özelliklerine ilişkin bulgular (N=582)

	Değişkenler	N	%
Yaş	25 yaş ve altı	30	5.2
	26-30 yaş	196	33.6
	31-35 yaş	185	31.8
	36-40 yaş	127	21.8
	41 yaş ve üstü	44	7.6
Annenin Doğup Büyüdüğü Yer	Köy	111	19.1
	Kasaba	33	5.7
	İlçe	112	19.2
	Şehir Merkezi	312	53.6
	Yanıt Yok	14	2.4
Çalışma Durumu	Ev Hanımı	481	82.6
	Çalışan	101	17.4
Öğrenim Durumu	İlkokul	176	30.2
	Ortaokul	98	16.8
	Lise	202	34.8
	Üniversite	99	17.0
	Lisansüstü	7	1.2
Medeni Durum	Evli	566	97.3
	Boşanmış	13	2.2
	Dul	2	.3
	Birden fazla evlilik	1	.2
Annenin Gelir Düzeyini Tanımlama Durumu	Dar gelirli	52	8.9
	Orta altı gelirli	96	16.5
	Orta gelirli	381	65.5
	Orta üstü gelirli	53	9.1
Çocuk Sayısı	1	112	19.2
	2	339	58.2
	3	110	18.9
	4 ve üstü	21	3.7
Okula Devam Eden Çocuğun Cinsiyeti	Kız	301	51.7
	Erkek	281	48.3

Tablo 2'ye göre, annelerin %33,6'sının 26-30 yaş aralığında, %31,8'inin 31-35 yaş aralığında, %21,8'inin 36-40 yaş aralığında, %7,6'sının 41 yaş ve üstünde, %5,2'sinin ise 25 yaş ve altında olduğu görülmektedir. Annelerin %53,6'sı şehir merkezinde, %19,2'si ilçede, %19,1'i köyde, %5,7'si kasabada doğup büyümüş, %2,4'ü ise doğup büyüdüğü yerleri belirtmemiştir. Annelerin %82,6'sı ev hanımı iken %17,4'ü çalışandır. Annelerin öğrenim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, %34,8'inin lise mezunu, %30,2'sinin ilkokul mezunu, %17'sinin üniversite mezunu, %16,8'inin ortaokul mezunu ve %1,2'sinin lisansüstü eğitim mezunu olduğu belirlenmiştir. Annelerin %97,3'ünün medeni durumunun evli, %2,2'sinin boşanmış, %0,3'ünün dul olduğu, %0,2'sinin birden fazla evlilik yaptığı saptanmıştır. Kendi beyanlarına göre gelir durumları incelendiğinde, %65,5'inin orta gelirli, %16,5'inin orta altı gelirli, %9,1'inin orta üstü gelirli, %8,9'unun ise kendilerini dar gelirli olarak ifade ettikleri görülmektedir. Çocuk sayısı değişkeni incelendiğinde, annelerin %58,2'si iki, %19,2'si bir, %18,9'u üç, %3,7'si ise dört ve üstü sayıda çocuğa sahiptir. Annelerin okula devam eden çocuklarının %51,7'si kız, %48,3'ü ise erkektir.

Veri toplama araçları:

Araştırmada veri toplamak amacıyla, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Bilgi Formu" ve Yurtsever (2009) tarafından geliştirilen "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği" kullanılmıştır.

Bilgi Formu:

Bilgi formu, annenin yaşı, doğup büyüdüğü yer, çalışma durumu, öğrenim durumu, medeni durumu, gelir düzeyini tanımlama durumu, sahip olduğu çocuk sayısı ve okula devam eden çocuğunun cinsiyetini belirlemeye yönelik olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır.

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği:

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği, Müge Yurtsever tarafından 2009 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, anne babaların çocuk hakları konusunda tutumlarını belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçek 63 maddeden oluşmaktadır. Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği, katılma derecesine göre tümüyle katılıyorum (5 puan), kısmen katılıyorum (4 puan), kararsızım (3 puan) pek katılmıyorum (2 puan), hiç katılmıyorum (1 puan) şeklinde puanlanan 5 dereceli likert tipi bir ölçektir.

Verilerin toplanması:

Öncelikle ölçeğin kullanımı için Yurtsever'den ve uygulama yapılacak okullar için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Ardından araştırma kapsamında uygulama yapılacak okulların müdürleri ile telefon görüşmesi yapılarak uygulama için uygun olan gün ve saatler belirlenmiştir. Belirlenen zamanda toplu olarak gelen annelere araştırmacılar tarafından ilgili form ve ölçek dağıtılmış, anketlerle ilgili gerekli açıklama yapılmış ve uygulamaya katılmaları sağlanmıştır. O gün ulaşılamayan anneler için ise sınıf rehber öğretmenleri ve okul müdürlerine ilgili açıklamalar yapılarak araçlar bırakılmış ve doldurulduktan sonra araştırmacılar tarafından okullardan teslim alınmıştır.

Verilerin analizi:

Araştırmada uygulanan Bilgi Formu ve Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden elde edilen bulgular bilgisayar ortamına aktarılmış ve elde edilen veriler SPSS 11,5 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Analizlerde öncelikle örnekleme yer alan annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları ortalama puan ($\bar{x}$) ve standart sapma değeri (S) hesaplanmıştır. Annelerin almış oldukları puan ortalamalarının belirtilen değişkenler açısından farklılaşma gösterip göstermediği ise örneklem gruplarındaki denek sayılarının 30'dan fazla olduğu durumlarda yapılan bağımsız örneklemler için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Scheffe, Dunnet C, LSD testleri ve denek sayılarının 30'dan az olduğu durumlarda ise yapılan Kruskal Wallis H-Testi ve Mann-Whitney U-Testi ile incelenmiştir (Büyüköztürk, 2014).

5'li likert tipi ölçekten elde edilen puanların tutum düzeyine ilişkin dağılımı .00-1,79 arası düşük düzey, 1,80-2,59 arası orta altı düzey, 2,60-3,39 arası orta düzey, 3,40-4,19 arası orta üstü düzey ve 4,20-5,00 arası ise yüksek düzey şeklinde yorumlanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde belirlenen değişkenlere göre araştırmadan elde edilen bulgular ve tartışma yer almaktadır.

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanlara ait ortalama puanları ($\bar{x}$) ve standart sapma (S) değerleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanlar ($\bar{x}$) ve standart sapma (S) değerleri (N=582)

	$\bar{x}$	S
Ölçek Toplam Puanı	4.49	.27

Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanın $\bar{x}=4,49$ olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan toplam puan incelendiğinde, annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Bkz. Verilerin analizi). Dolayısıyla annelerin çocuklarının hakları olduğuna ilişkin temel bilgilere sahip oldukları ya da bu konuda farkındalıkları olduğu söylenebilir.

Gezer Şen (2011) çalışmasında, ailenin tümünü ilgilendiren konularda anne babaların çocuğunun görüşlerine önem verdiğini saptamıştır. Cherney (2010) ise anne-babaların çocuklarının şu anda sahip olduklarından daha fazla hakka sahip olmaları gerektiğini düşündüklerini ifade etmiştir. Bu bulgular araştırma bulgusu ile örtüşmektedir.

Annelerin yaşına göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları ($\bar{x}$) ve standart sapma değerleri (S) Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Annelerin yaşına göre, Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları ($\bar{X}$) ve standart sapma değerleri (S)

	Yaş	N	$\bar{X}$	S
Ölçek Toplam Puanı	25 yaş ve altı	30	4.40	.34
	26-30 yaş	196	4.47	.25
	31-35 yaş	185	4.49	.31
	36-40 yaş	127	4.54	.21
	41 yaş ve üstü	44	4.54	.28
	Toplam	582	4.49	.27

Annelerin ölçekten aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde, en düşük tutuma 25 yaş ve altı ($\bar{X}=4,40$), en yüksek tutuma ise 36-40 yaş aralığındaki ve 41 yaş ve üstü ($\bar{X}=4,54$) annelerin sahip olduğu görülmektedir.

Annelerin tutumlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5. Annelerin yaşına göre ölçek toplam puan ortalamalarının tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Karelerinin Toplamı	Sd	Karelerinin Ortalaması	F	p
Ölçek Toplam Puanı	Gruplar arası	.70	4	.18	2.44	.046*
	Gruplar içi	41.62	577	.07		
	Toplam	42.33	581			

* $p < .05$

Tablo 5 incelendiğinde, annelerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamalarının ($F_{(4,577)} = 2.44$, $p < .05$) yaşa göre anlamlı fark gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 6'da varyansın eşitliğini test etmek için yapılan homojenlik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Homojenite (Levene) Testi sonuçları

	Levene Testi	df1	df2	p
Ölçek Toplam Puanı	4.165	4	577	.002

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, anlamlı fark görülen gruplarda, varyansın eşitliğini test etmek için yapılan homojenlik testi sonucunda, ölçek toplam puanında

varyansların homojen olmadığı hesaplanmıştır. Bununla birlikte Dunnet C testi sonucunda ölçek toplam puanında Anova sonuçları anlamlı bulunmakla birlikte, gruplar arası farklılıklarda anlamlılık saptanmamıştır. Bu nedenle analiz LSD testi ile tekrarlanmıştır.

Annelerin yaşına göre çocuk haklarına ilişkin tutumlarına ait farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan LSD testi sonuçları ise Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Tek yönlü varyans analizi/LSD Testi sonuçları

	Gruplar		Ortalama Farkı (*p<.05)	Standart Hata
Ölçek Toplam Puanı	25 yaş ve altı	26-30 yaş	-.07	.05
		31-35 yaş	-.09	.05
		36-40 yaş	-.13*	.05
		41 yaş ve üstü	-.14*	.06
	26-30 yaş	25 yaş ve altı	.07	.05
		31-35 yaş	-.02	.03
		36-40 yaş	-.07*	.03
		41 yaş ve üstü	-.07	.04
	31-35 yaş	25 yaş ve altı	.09	.05
		26-30 yaş	.02	.03
		36-40 yaş	-.04	.03
		41 yaş ve üstü	-.05	.05
	36-40 yaş	25 yaş ve altı	.13*	.05
		26-30 yaş	.07*	.03
		31-35 yaş	.04	.03
		41 yaş ve üstü	-.01	.05
	41 yaş ve üstü	25 yaş ve altı	.14*	.06
		26-30 yaş	.07	.04
		31-35 yaş	.05	.05
		36-40 yaş	.01	.05

*p<.05

Annelerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamalarına ilişkin olarak yapılan LSD testi sonuçlarına göre, 25 yaş ve altındaki annelerin tutumlarının, 36-40 yaş aralığındaki annelerden ve 41 yaş ve üstündeki yaşta olan annelerden anlamlı olarak daha düşük düzeyde olduğu; 26-30 yaş aralığındaki annelerin tutumlarının ise 36-40 yaş aralığındaki annelerden anlamlı olarak daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durum, annelerin yaşları ilerledikçe çocuk yetiştirme deneyimlerinin ve çocuk haklarına ilişkin bilgi ve farkındalıklarının artmış olmasından ve buna bağlı olarak da çocuk hakları konusunda daha olumlu tutumlar geliştirebilmelerinden kaynaklanabilir.

Annelerin doğup büyüdüğü yere göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanlar ($\bar{x}$) ve standart sapma değerleri (S) Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Annelerin doğup büyüdüğü yere göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamaları ($\bar{x}$), standart sapma değerleri (S)

	Doğup Büyüdüğü Yer	N	$\bar{x}$	S
Ölçek Toplam Puanı	Köy	111	4.39	.33
	Kasaba	33	4.49	.20
	İlçe	112	4.52	.24
	Şehir Merkezi	312	4.52	.25
	Toplam	568	4.49	.27

Annelerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamaları incelendiğinde, en yüksek tutuma ilçe ($\bar{x}=4,52$) ve şehir merkezlerinde ($\bar{x}=4,52$), en düşük tutuma ise köyde ($\bar{x}=4,39$) doğup büyümüş annelerin sahip olduğu görülmektedir (Bkz. Verilerin analizi).

Şehir merkezinde doğup büyüyen annelerin diğer yerleşim yerlerinde doğup büyüyen annelere göre çocuk haklarına ilişkin tutumlarının daha olumlu olması, şehir merkezindeki annelerin bu haklardan daha fazla haberdar olduğu düşüncesiyle açıklanabilir. Şehir merkezinde doğup büyüyen annelerin diğer yerleşim yerlerinde doğup büyüyen annelere göre çocuk haklarını öğrenebilecekleri kaynaklara daha kolay ulaşabilir olmaları bu durumu ortaya koymuş olabilir. Ayrıca refah seviyesinin yükselmesinin annenin çocuk haklarına ilişkin tutumlarında etkili olduğu, refah seviyesi köyden şehre doğru geçtikçe annelerin çocuk haklarına ilişkin daha olumlu tutumlar sergiledikleri düşünülebilir.

Annelerin tutumlarının doğup büyüdüğü yere göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Annelerin doğup büyüdüğü yere göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği toplam puan ortalamalarının tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Karelerinin Toplamı	Sd	Karelerinin Ortalaması	F	p
Ölçek Toplam Puanı	Gruplar arası	1.50	3	.50	7.07	.000*
	Gruplar içi	39.85	564	.07		
	Toplam	41.35	567			

* p< .01

Tablo 9 incelendiğinde, annelerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamalarının ($F_{(3-564)}=7.07, p<.01$) doğup büyüdüğü yere göre anlamlı fark gösterdiği görülmektedir.

Tablo 10’da varyansın eşitliğini test etmek için yapılan homojenlik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. Homojenite (Levene) Testi sonuçları

	Levene Testi	df1	df2	P
Ölçek Toplam Puanı	6.61	3	564	.000

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, anlamlı fark görülen gruplarda, varyansın eşitliğini test etmek için yapılan homojenlik testi sonucunda, ölçek toplam puan ortalamalarının varyanslarının homojen olmadığı hesaplanmıştır.

Bu sonuç doğrultusunda, annelerin doğup büyüdüğü yere göre çocuk haklarına ilişkin tutumlarına ait farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan Dunnet C testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Annelerin doğup büyüdüğü yere göre Ebeveyn Çocuk Hakları Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalamalarına ait tek yönlü varyans analizi/Dunnet C Testi sonuçları

	Gruplar		Ortalama Farkı (*p<.05)	Standart Hata
	Ölçek Toplam Puanı	Köy	Kasaba	-.10
İlçe			-.13*	.04
Şehir Merkezi			-.13*	.03
Kasaba		Köy	.10	.05
		İlçe	-.03	.04
		Şehir Merkezi	-.03	.04
İlçe		Köy	.13*	.04
		Kasaba	.03	.04
		Şehir Merkezi	.00	.03
Şehir Merkezi		Köy	.13*	.03
		Kasaba	.03	.04
		İlçe	-.00	.03

*p<.05

Annelerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamalarına göre yapılan Dunnet C testi sonuçları incelendiğinde, köyde doğup büyümüş annelerin çocuk haklarına ilişkin tutumları, ilçe ve şehir merkezinde doğup büyümüş olan annelerin tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermiştir.

Şehir merkezinde doğup büyüyen annelerin köyde doğup büyüyen annelere göre çocuk hakları konusunda bilgi ve farkındalıklarının fazla olduğu, bu nedenle köyde doğup büyüyen annelere göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir. Şehir merkezinde doğup büyüyen annelerin çocuk hakları konusunda

bilgilenebilecekleri kaynaklara ulaşmalarının daha kolay olması nedeniyle ilgili konuda bilinçlenmeleri ve olumlu tutumlar geliştirmeleri daha olası olarak düşünülmektedir. Ayrıca köyde yaşayan annelerin daha geleneksel bir aile yaşamı sürmeleri nedeniyle çocuklarının haklarının ve katılımlarının önemini tanımamaları ve bunun yanı sıra sosyoekonomik durumlarının şehirde yaşayan annelere göre daha düşük olması nedeniyle konuya ilişkin bilgiye ulaşmada zorluk yaşamaları da bu sonucu doğrultmuş olabilir. Nitekim gelişim gösteren ailelerin geleneksel ailelerden daha fazla katılım hakkı tanıyan aileler olduğu belirtilmektedir (Tomanovic,2003). Bunun yanı sıra Tatlı ve diğerleri (2012) il ve ilçede yaşayan annelerin, köyde yaşayan annelere oranla daha demokratik tutum sergilediklerini vurgulamışlardır. Ersoy (2012) da benzer şekilde alt sosyoekonomik düzeydeki birçok velinin çocuk haklarını hiç duymadığını tespit etmiştir. Tüm bu bulguların araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Annelerin çalışma durumlarına göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanlar ($\bar{x}$), standart sapma değerleri (S) ve bağımsız örneklem için t-testi sonuçları Tablo 12'de verilmektedir.

Tablo 12. Annelerin çalışma durumlarına göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları ortalama puanlar ($\bar{x}$), standart sapma değerleri (S) ve bağımsız örneklem için T-Testi sonuçları

	Çalışma Durumu	N	$\bar{x}$	S	T	Sd	P
Ölçek Toplam Puanı	Ev hanımı	481	4.48	.28	-2.33	580	.021*
	Çalışan	101	4.54	.24			

*p< .05

Annelerin çalışma durumlarına göre çocuk haklarına ilişkin tutumlarına ait ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde, çalışan annelerin çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerinin, anlamlı olarak ev hanımı annelerden daha yüksek olduğu ($t_{580} = -2.33, p < .05$) saptanmıştır.

Çalışan annelerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının ev hanımı annelerden anlamlı olarak daha yüksek olması, çalışan annelerin eğitim seviyesinin yüksek olduğunu düşündürmektedir. Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması (2011) sonuçları incelendiğinde, eğitim düzeyi arttıkça kadının çalışmasına daha çok destek verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra annelerin çalışma hayatında olması çocuk hakları konusunda bilgilenecekleri kolaylaştıran bir etken olarak da düşünülebilir. Çalışma ortamındaki arkadaşları, ya da çocuk/çocuklarının devam ettikleri okullarda gerçekleştirilen aile eğitim programları yoluyla bilgilenecekleri de bu sonucu ortaya koymuş olabilir.

Annelerin öğrenim durumuna göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Toplam Puanları Kruskal Wallis H-testi sonuçları Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Annelerin öğrenim durumuna göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği toplam puan ortalamaları ($\bar{X}$), sıra ortalamaları ve Kruskal Wallis H-Testi sonuçları

	Mezun Olunan Okul Türü	N	$\bar{X}$	Sıra Ort.	X ²	P
Ölçek Toplam Puanı	İlkokul	176	4.44	268.95	10.36	.035*
	Ortaokul	98	4.47	276.14		
	Lise	202	4.51	298.91		
	Üniversite	99	4.57	332.66		
	Lisansüstü	7	4.50	277.57		
	Toplam	582	4.49			

*p< .05

Annelerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamaları incelendiğinde, en düşük düzeydeki tutuma ilkokul ($\bar{X}$ =4,44), en yüksek tutuma ise üniversite mezunu anneler ($\bar{X}$ =4,57) sahiptir. Annelerin çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerinin öğrenim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği saptanmıştır [$X^2_{(4)}=10.36$, p<.05].

Annelerin ölçekten aldıkları toplam puana ilişkin tutum düzeylerinin hangi ikili gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi ve bağımsız örneklem için t-testi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Annelerin öğrenim durumuna göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ortalamalarının Mann Whitney U Testi ve bağımsız örneklem için T-Testi sonuçları

Mann Whitney U Testi Uygulanan Gruplar	Gruplar	N	Sıra Ortalaması		Sıra Toplamı	U	p
Ölçek Toplam Puanı (1-5)	İlkokul	176	91.88		16170.00	594.00	.873
	Lisansüstü	7	95.14		666.00		
Ölçek Toplam Puanı (2-5)	Ortaokul	98	52.94		5188.50	337.50	.944
	Lisansüstü	7	53.79		376.50		
Ölçek Toplam Puanı (3-5)	Lise	202	105.25		21260.50	656.50	.748
	Lisansüstü	7	97.79		684.50		
Ölçek Toplam Puanı (4-5)	Üniversite	99	54.25		5371.00	272.00	.343
	Lisansüstü	7	42.86		300.00		
Bağımsız Örneklem İçin T-Testi Uygulanan Gruplar	Gruplar	N	$\bar{X}$	S	T	Sd	p
Ölçek Toplam Puanı (1-2)	İlkokul	176	4.44	.33	-.93	272	.355
	Ortaokul	98	4.47	.27			
Ölçek Toplam Puanı (1-3)	İlkokul	176	4.44	.33	-2.53	376	.012*
	Lise	202	4.51	.22			
Ölçek Toplam Puanı (1-4)	İlkokul	176	4.44	.33	-3.99	273	.000*
	Üniversite	99	4.57	.22			
Ölçek Toplam Puanı (2-3)	Ortaokul	98	4.47	.27	-1.29	298	.199
	Lise	202	4.51	.22			
Ölçek Toplam Puanı (2-4)	Ortaokul	98	4.47	.27	-2.71	195	.007*
	Üniversite	99	4.57	.22			
Ölçek Toplam Puanı (3-4)	Lise	202	4.51	.22	-2.12	299	.035*
	Üniversite	99	4.57	.22			

*p< .05

Annelerin çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerinin hangi ikili gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi ve bağımsız örneklem için t-testi sonuçlarını içeren Tablo 14 incelendiğinde, çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerinin lise mezunu ($t_{(376)} = -2.53, p<.05$) ve üniversite mezunu ($t_{(273)} = -3.99, p<.01$) annelerde ilkokul mezunu annelere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra üniversite mezunu annelerin tutum düzeyleri ortaokul mezunu ($t_{(195)} = -2.71, p<.01$) ve lise mezunu ($t_{(299)} = -2.12, p<.05$) annelerin tutum düzeylerine göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Annelerin öğrenim düzeyinin yükselmesinin, çocuk haklarına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemiş olduğu görülmektedir. Annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuk hakları konusundaki bilgilerinin ve farkındalıklarının artması ve bu nedenle çocuk haklarına yönelik olumlu tutumlar geliştirmeleri bu farkı yaratabilir. Nitekim, Gezer Şen (2011), eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin demokratik çocuk yetiştirme tutumunu benimsediğini; Haktanır vd. (1999) ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe demokratik tutumlarında artış olduğunu; Kaya (2011), anneleri üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerinin diğerlerine göre daha olumlu olduğunu; Tatlı vd. (2012) üniversite ve lise mezunu annelerin diğer annelere göre çocuk yetiştirmede daha demokratik tutumlar sergilediklerini belirtmişlerdir.

Annelerin medeni durumuna göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği toplam puan ortalamaları ($\bar{x}$), sıra ortalamaları ve Kruskal Wallis H-testi sonuçları Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Annelerin medeni durumuna göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği toplam puan ortalamaları ($\bar{x}$), sıra ortalamaları ve Kruskal Wallis H-testi sonuçları

	Medeni Durum	N	$\bar{x}$	Sıra Ort.	X ²	p
Ölçek Toplam Puanı	Evli	566	4.49	290.39	1.30	.728
	Boşanmış	13	4.55	325.38		
	Dul	2	4.55	313.25		
	Birden fazla evlilik yapmış	1	4.68	434.00		
	Toplam	582	4.49			

Annelerin medeni durumuna göre ölçekten aldıkları toplam puan ortalamaları incelendiğinde, en düşük tutuma evli ($\bar{x}=4,49$) en yüksek tutuma ise birden fazla evlilik yapmış annelerin ($\bar{x}=4,68$) sahip olduğu görülmektedir. Annelerin çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerinin ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır [$X^2_{(3)}=1.30, p>.05$]. Bu noktada annelerin medeni durumunun, çocuk haklarına ilişkin tutumlarını doğrudan etkilemediği söylenebilir.

Annelerin gelir düzeylerini tanımlama durumlarına göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalamaları ($\bar{x}$) ve standart sapma değerleri (S) Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Annelerin gelir düzeylerini tanımlama durumlarına göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalamaları ($\bar{x}$) ve standart sapma değerleri (S)

	Gelir Durumu	N	$\bar{x}$	S
Ölçek Toplam Puanı	Dar Gelirli	52	4.45	.26
	Orta Altı Gelir	96	4.46	.29
	Orta Gelir	381	4.50	.27
	Orta Üstü Gelir	53	4.53	.24
	Toplam	582	4.49	.27

Ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde, en düşük düzeydeki tutuma dar gelirli ($\bar{x}=4,45$), en yüksek tutuma ise orta üstü gelirli ($\bar{x}=4,53$) annelerin sahip olduğu görülmektedir.

Kendilerini orta üstü gelirli olarak tanımlayan annelerin, diğer gelir düzeylerindeki annelere göre en olumlu tutuma sahip olmaları, orta üstü gelirli olan annelerin eğitim seviyesinin yüksek olabileceğini akla getirmektedir. Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması’nın (2011) sonuçlarına göre öğrenim seviyesi yükseldikçe gelir seviyesinin de yükseldiği belirlenmiştir. Bu durumda eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çocuk hakları ile ilgili daha olumlu tutumlar geliştirdikleri söylenebilir. Yapılan çalışmalarda da eğitim düzeyinin artması sonucu ebeveynlerin demokratik tutumlarında artış olduğu görülmüştür (Tatlı, Selimoğlu ve Bademci, 2012; Gezer Şen, 2011; Kaya, 2011; Haktanır vd., 1999). Ayrıca kendilerini orta üstü gelirli olarak tanımlayan annelerin, ilçe veya şehir merkezinde yaşadıkları düşünüldüğünde çocuk haklarına yönelik tutumlarının diğer gelir düzeylerindeki annelerden daha olumlu olması olağan karşılanabilir. Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması’nın (2011) sonuçları incelendiğinde, sosyoekonomik statü yükseldikçe ailenin gelirinin arttığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bireylerin 18 yaşına kadar yaşadıkları yerleşim yerlerinin üst sosyoekonomik statü grubunda %43,5 oranında il merkezi, %40,6 oranında ise ilçe merkezi olduğu saptanmıştır. Bu bulgular kendilerini orta üstü gelirli olarak tanımlayan annelerin ilçe veya şehir merkezinde yaşadıkları varsayımını desteklediği görülmüştür.

Annelerin gelir düzeylerini tanımlama durumlarına göre tutumlarının anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 17’de verilmektedir.

Tablo 17. Annelerin gelir düzeylerini tanımlama durumlarına göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği toplam puanı tek yönlü varyans analizi sonuçları

		Karelerinin Toplamı	Sd	Karelerinin Ortalaması	F	p
Ölçek Toplam Puanı	Gruplar arası	.33	3	.11	1.52	.207
	Gruplar içi	41.99	578	.07		
	Toplam	42.33	581			

Tablo 17 incelendiğinde, annelerin gelir düzeyini tanımlama durumlarına göre ölçekten aldıkları toplam puanlar istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemiştir ($F_{(3,578)}=1.52, p>.05$).

Ersoy (2012), ebeveynlerin çocuk haklarını öğrenme kaynaklarının sosyoekonomik düzeye göre değiştiğini saptamıştır. Nitekim istatistiksel olarak bu fark anlamlı olmasa bile Tablo 16’da görüldüğü gibi annelerin ölçekten aldıkları ortalamaların farklı olması bu bulgu ile örtüşen bir duruma işaret edebilir.

Annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre ölçek toplam puanında çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerine ait sıra ortalamaları ve Kruskal Wallis H-testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği toplam puan ortalamaları ($\bar{X}$), sıra ortalamaları ve Kruskal Wallis H-Testi sonuçları

	Çocuk Sayısı	N	$\bar{X}$	Sıra Ort.	X ²	p
Ölçek Toplam Puanı	1	112	4.53	314.25	3.12	.374
	2	339	4.49	289.46		
	3	110	4.46	275.47		
	4 ve üstü	21	4.50	287.00		
	Toplam	582	4.49			

Ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde, en düşük düzeydeki tutuma üç ($\bar{X}=4,46$), en yüksek tutuma ise bir çocuğu olan annelerin ($\bar{X}=4,53$) sahip olduğu görülmektedir. Annelerin sahip oldukları çocuk sayısı çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmamıştır [$X^2_{(3)}=3.12, p>.05$].

İstatistiksel olarak anlamlı fark olmamasına karşın tek çocuklu annelerin diğerlerine göre biraz daha yüksek ortalamaya sahip olmaları, çok çocuklu annelere göre çocuklarını daha bilinçli yetiştirmek istemelerinden kaynaklanabilir. Bu doğrultuda edindikleri bilgilerle çocuklarına kaliteli vakit ayıran ve onlara demokratik bir ortam sunan anneler olabilirler. Nitekim Şanlı’nın (2007) çalışmasında çocuğuyla istediği kadar ilgilenebilen annelerin demokratik tutumlarının arttığı belirtilmiştir.

Annelerin okula devam eden çocuklarının cinsiyetine göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalamaları ($\bar{X}$), standart sapma değerleri (S) ve bağımsız örneklem için t-testi sonuçları Tablo 19’da verilmektedir.

Tablo 19. Annelerin okula devam eden çocuklarının cinsiyetine göre Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalamaları ($\bar{X}$), standart sapma değerleri (S) ve bağımsız örneklem için T-Testi sonuçları

	Çocuğun Cinsiyeti	N	$\bar{X}$	S	T	Sd	P
Ölçek Toplam Puanı	Kız	301	4.49	.27	-.43	580	.668
	Erkek	281	4.50	.27			

Annelerin okula devam eden çocuklarının cinsiyetine göre çocuk haklarına ilişkin tutum düzeylerine ait bulguları içeren Tablo 19 incelendiğinde, çocukların cinsiyetine göre annelerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir ($t_{(580)}=-.43, p>.05$).

Tekin (2008) ve Tatlı vd. (2012) annelerin çocuklarına karşı tutumlarının çocuğun cinsiyetinden etkilenmediğini belirtmişlerdir. Bu bulgu belirtilen araştırmalarla da örtüşmektedir.

Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması’nda (2011) katılımcıların %71,2’si sahip olunmak istenen çocuğun cinsiyeti ile ilgili fark etmez cevabını vermişlerdir. Anne-babaların sahip olmak istedikleri çocuğun cinsiyetine %71,2 oranında fark etmez cevabı vermeleri, çocukları cinsiyetlerine göre ayırmadıklarını ve çocukları arasında cinsiyete göre ayrımcılık yapmayacakları konusunu düşündürmektedir. Dolayısıyla annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemesi, çocuklarının cinsiyetlerinin annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkilemediğini ve annelerin kız ve erkek çocuklara hakları konusunda herhangi bir ayırım yapmadığını düşündürülebilir. Ayrıca annelerin, bilgi ve farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu dikkate alındığında çocuk haklarıyla ilgili tutumlarının çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşmaması olağan karşılanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında ilkokul birinci sınıfa devam eden ve tabakalı rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 582 çocuğun annelerine “Bilgi Formu” ve “Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Elde edilen veriler incelendiğinde; Annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalamasının $\bar{X} = 4,49$ olduğu ve annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra annelerin Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’nden aldıkları toplam puan ortalamaları yaş, çalışma durumu, öğrenim durumu ve annenin doğup büyüdüğü yer değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermiştir. Annelerin sahip oldukları çocuk sayısı, okula devam eden çocuğunun cinsiyeti, annenin gelir düzeyini tanımlama durumu ve medeni durum değişkenleri ise annelerin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmamıştır.

Yapılan araştırma sonucunda annelerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının, konu hakkında sahip oldukları bilgi ve bilinç düzeyinden etkilendiği görülmektedir. Bu nedenle çocuk hakları konusunda çocuklar dahil olmak üzere ailelerin bilinçlendirilmesinin önemi ön plana çıkmaktadır. Özellikle köy gibi küçük yerleşim yerlerinde yaşayan anne babaların, çocuk hakları ile ilgili bilgi ve tutumlarını araştıran çalışmaların sayısı artırılarak ve bu doğrultuda bilgi verme ve deneysel çalışmalara daha fazla yer verilerek kırsal kesimdeki eksikliklerin giderilmesi için çaba sarf edilebilir. Bunların yanı sıra, çocuk hakları ile ilgili olarak çocuklar, anne babalar ve öğretmenlerin konu ile ilgili bilgi ve tutumlarını ölçebilen çeşitli ölçme araçlarının geliştirilmesi konun daha detaylı ve farklı boyutlarda ele alınabilmesine fırsat tanıyabilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, E. (2000). Çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması (ulusal ve uluslar arası hukukta). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. (Genişletilmiş 19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cherney, I. D. (2010). Mothers’, fathers’, and their children’s perceptions and reasoning about nurturance and self-determination rights. *International Journal of Children’s Rights*, 18(1), 79-99. <http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intjchr18&id=85&collection=journals&index=journals/intjchr#85> adresinden elde edildi.

- Erdoğan, O. (2011). Çocuk hakları. İstanbul: Acar.
- Ersoy, A. F. (2012). Vatandaşlık eğitiminde ihmal edilen bir alan: evde ve okulda çocuk haklarının eğitimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 359-376. http://www.iojes.net/userfiles/Article/IOJES_752.pdf adresinden elde edildi.
- Fortin, J. (1998). Children's rights and the developing law. London: Butterworths.
- Franklin, B. (1993). Çocuk hakları. (Çev: Türker, A.). İstanbul: Ayrıntı.
- Gezer Şen, B. (2011). Çocuk sosyolojisi bağlamında ailelerin çocuklarına bakış açılarının değerlendirilmesi (Elazığ ili örneği). (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A. & Bulut, Ş. (1999). Türkiye’de anne-baba tutumu araştırmalarına genel bakış. *Cumhuriyet ve çocuk 2. ulusal çocuk kültürü kongresi 4-6 Kasım 1998*. 331-344. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri. Ankara: Tekışık Web Ofset.
- Karaman Kepenekci, Y. & Baydık, B. (2009). Zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 329-350. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/1147/13464.pdf> adresinden elde edildi.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi. (19. Baskı). Ankara: Nobel.
- Kaya, S. Ö. (2011). Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Kent Kükürtcü, S. (2011). 5-6 yaş çocuklarının ailelerinin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Khoury-Kassabri, M. & Ben-Arieh, A. (2009). School climate and children's views of their rights: a multicultural perspective among Jewish and Arab adolescents. *Children and Youth Services Review*, 31(1), 97-103. http://ac.els-cdn.com/S0190740908001588/1-s2.0-S0190740908001588-main.pdf?_tid=8ed6f040-df68-11e3-b6c2-00000a0f02&acdnat=1400512771_4cb30031adfe0ba30b6917aa20ee5185 adresinden elde edildi.
- Oktay, A. (1999). Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem. İstanbul: Epsilon.
- Peterson-Badali, M. & Ruck, M. D. (2008). Studying children's perspectives on self determination and nurturance rights: issues and challenges. *Journal of Social Issues*, 64(4), 749-769. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-4560.2008.00587.x/pdf> adresinden elde edildi.
- Poyraz, H. & Dere, H. (2003). Okulöncesi eğitiminin ilke ve yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Anı.
- Reich, S. (2005). What do mothers know? Maternal knowledge of child development. *Infant Mental Health Journal*, 26(2), 143-156. <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=2b313159-b266-4651-91a0-65d6e2902306%40sessionmgr4002&hid=4110> adresinden elde edildi.
- Sönmez, V. & Alacapınar F. G. (2013). Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri. (2. Baskı). Ankara: Anı.
- Şanlı, D. (2007). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Tatlı, S., Selimoğlu, H. & Bademci, D. (2012). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2(3). 101-114. <http://www.bingol.edu.tr/media/22756/sayi3.pdf> adresinden elde edildi.
- Tekin, G. (2008). Turkish mothers' attitudes toward childrearing practices. (Yayımlanmamış doktora tezi). The Pennsylvania State University. <http://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/849724771/fulltextPDF/E21311C3F3394CDEPQ/1?accountid=11054> adresinden elde edildi.
- Tomanovic, S. (2003). Negotiating children's participation and autonomy within families. The International Journal of Children's Rights, 11(1), 51-71. <http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intjchrb11&id=61&collection=journals&index=journals/intjchrb#61> adresinden elde edildi.
- Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması (2011). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.
- Washington, F. (2010). 5 – 6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1998). Çocuğunuzun ilk 6 yılı. (2. Basım). İstanbul: Remzi.
- Yurtsever, M. (2009). Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.